

ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

УДК 378.937

КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Карпенко Ю. П.

yulia_karpenko1976@ukr.net

Черкаська медична академія

Дата надходження 03.03.2019. Рекомендовано до друку 04.05.2019.

Анотація. У статті висвітлено ключові аспекти готовності до науково-дослідної діяльності студентів закладів вищої медичної освіти, зокрема майбутніх сімейних лікарів, у процесі фахової підготовки; розглянуто основні сегменти компонентів цієї готовності та їхню роль у набутті фахових компетентностей. Ґрунтуючись на аналізі наукової літератури та власного досвіду, виділено основні структурні частини готовності майбутніх медичних працівників і висвітлено їхню практичну значущість. У визначенні ключових компонентів використано наукові методи спостереження, аналізу, тестування студентів медичних спеціальностей і систематизації власних досліджень автора. За результатами наукового пошуку й аналізу фактів зроблено висновки й окреслено перспективи подальших досліджень, які передбачають визначення критеріїв оцінювання кожного компонента та виявлення впливу різних методів на формування готовності до науково-дослідної діяльності.

Ключові слова: готовність, науково-дослідна діяльність, компоненти готовності, сімейний лікар, професійна підготовка, компетентність.

Карпенко Ю.П. Черкасская медицинская академия.

Компоненты готовности студентов медицинских вузов к научно-исследовательской деятельности.

Аннотация. В статье раскрыты ключевые аспекты готовности к научно-исследовательской деятельности студентов учреждений высшего медицинского образования, в частности будущих семейных врачей в процессе профессиональной подготовки; рассмотрены основные сегменты компонентов данной готовности и их роль в приобретении профессиональных компетентностей. Основываясь на анализе научной литературы и собственного опыта, выделены основные структурные части готовности будущих медицинских работников и определено их практическое значение. При разработке ключевых компонентов использованы научные методы наблюдения, анализа, тестирования студентов медицинских специальностей и систематизации собственных исследований автора. По результатам научного поиска и анализа фактов сделаны выводы и намечены перспективы дальнейших исследований, которые предполагают определение критериев оценки каждого компонента и выявление влияния разных методов на формирование готовности к научно-исследовательской деятельности.

Ключевые слова: готовность, научно-исследовательская деятельность, компоненты готовности, семейный врач, профессиональная подготовка, компетентность.

Karpenko Yu. Cherkasy Medical Academy. Components of readiness of students of higher medical education institutions to scientific and research activity (SRA).

Abstract. Introduction. In our opinion, the involvement of students of medical specialties in the NDI forms the qualities that in future will lead to the formation of a highly skilled specialist. **Purpose.** Determine the readiness components of future family doctors for SRA in medical institutions and the define main one of this readiness component. **Methods.** Analysis, systematization of the received theoretical knowledge and practical experience, student testing, conclusions and generalizations. **Results.** Under the readiness of future family doctors for SRA we understand such an individual ability, as a result of which the medical and general scientific range of knowledge, abilities and skills are expanded, which in the future will help the specialist to be modern, successful and professional. We distinguish three interrelated components of readiness: the motivational-target component reflects the student's inner motivation to work that will lead to satisfaction of life, social and professional needs have the following components: interest in the subject and process of research and development; the value of knowledge; desire for professional self- improvement. The analysis of the student survey shows that the greatest interest of freshmen is in the anatomy of people (23,0%), the least – in medical and biological physics (1,6%), which proves the lack of motivation for some subjects. Cognitive-information component includes: erudition,

knowledge of scientific methods, innovative processes in medicine, therefore we have distinguished the following segments of knowledge: medical; general research. The procedural-functional component represents: technological; communicative; organizing foreign language vocational-speaking; reflexive skills. **Conclusions.** In the future we plan to explore the criteria for each of the stated components of the readiness of medical students for SRA. **Keywords:** readiness, scientific and research activity, components of readiness, family doctor, professional training, competence.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство, інтегроване на європейський простір, вимагає від молодих фахівців володіння на високому рівні фаховими компетентностями. Для медичних працівників важливою є медична складова професійних компетентностей, зокрема, здатність реалізувати особистісні якості в професії (відповідальність, чесність, інтелігентність, прагнення до самовдосконалення), бути готовим до наукової діяльності та саморозвитку. Саме залучення до науково-дослідної діяльності студентів спеціальностей, зокрема майбутніх сімейних лікарів, на нашу думку, й формує у них якості, котрі в майбутньому забезпечать становлення висококваліфікованого фахівця, який покликаний вирішувати конкретні проблемні ситуації, що пов'язані з найбільшою цінністю людини – здоров'ям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Готовність як педагогічна й психологічна проблема розглядається науковцями з різних аспектів. С. Поплавська, досліджуючи формування готовності студентів медичних коледжів до комунікативної взаємодії, визначила, що готовність реалізується через взаємодію між викладачем і студентами, а в подальшій діяльності – між колегами, пацієнтами, їхніми родичами. Авторка окреслює таку готовність, як комплекс форм і методів навчання, що забезпечують розвиток готовності медичного працівника до спілкування (Поплавська, 2009). Проте головним вважаємо не лише дослідження самого феномену “готовності до будь-якої діяльності”, а саме ключові компоненти, які і формують здатність до діяльності. Так, М. Князян компонентами готовності майбутнього викладача до особистісно-професійного саморозвитку називає такі: персонально-калітативний, когнітивно-функціональний, аксіологічно-рефлексивний компоненти. Авторка розробила педагогічну технологію підготовки майбутніх викладачів до особистісно-професійного саморозвитку й отримала позитивну динаміку рівнів сформованості цих компонентів дотичної готовності (Князян, 2017). О. Хромченко, досліджуючи готовність майбутніх учителів до організації навчально-дослідницької діяльності старшокласників, пропонує своє бачення цього феномену. Науковець акцентує на вагомості урахування інтересів школярів і розвиток їхньої пізнавальної активності під час освітнього процесу. Ці аспекти, на думку науковця, сприяють оптимальному розвитку й забезпеченню результативності формування компонентів готовності (Хромченко, 2014). У ході наукового пошуку І. Сірак визначено такі компоненти в структурі готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації: мотиваційний, пізнавальний, операційний і рефлексивний, яким авторка не надає принципово важливого змісту, а вважає, що саме критерії й показники мають відображати основну суть досліджуваної проблеми (Сірак, 2017). В аналізі наукової роботи щодо професійної культури сімейних лікарів О. Наливайко виокремлює три структурні компоненти: аксіологічний (зумовлює наявність інтересу до професійної діяльності і, як наслідок, потребу студентів у знаннях, а отже, й потребу до самовдосконалення), когнітивний (уміщує теоретичні знання, навички, способи отримання інформації, необхідної для майбутньої діяльності; професійні якості, з-поміж котрих вагомими є комунікативні вміння, професійна культура, самовиховання, самовдосконалення) й особистісний (характеризується ставленням студента до власної практичної діяльності, до свого оточення; при цьому враховуються й етичні норми) (Наливайко, 2016).

Аналіз наукової літератури (Т. Волкодав, Ж. Кожухар, М. Князян, Т. Кудрявцева, Л. Лунгу, О. Наливайко, С. Поплавська, І. Сірак, Г. Стечак, О. Хромченко) дає змогу виділити обов'язкові компоненти будь-якої готовності: мотиваційний, аксіологічний, стимуловальний, когнітивний, орієнтаційний, операційний, емоційний, особистісний.

Мета статті – визначити компоненти готовності до науково-дослідної діяльності майбутніх сімейних лікарів під час навчання у закладах вищої медичної освіти; визначити основні складові компонентів цієї готовності.

Основні результати дослідження. Студенти медичних спеціальностей повинні бути готовими до професії, усвідомлювати значущість і свою роль у соціумі вже під час навчання на першому курсі. На нашу думку, майбутні сімейні лікарі набувають комунікативних, пошукових, фахових медичних навичок для виконання професійних обов'язків під час залучення до науково-дослідної діяльності. Проте не кожен студент з легкістю справляється із завданнями, які виникають у ході дослідження, і діяльність викладача має бути спрямована на допомогу майбутнім фахівцям у подоланні певних труднощів, що дасть змогу молодим фахівцям самостійно вирішувати проблемні ситуації. Під готовністю майбутніх сімейних лікарів до наукової діяльності розуміємо здатність особистості розширювати і медичний, і загальнонауковий діапазон знань, умінь і навичок, що в майбутньому допоможе фахівцю бути успішним, освіченим, конкурентоспроможним. Аналіз літератури з питань сутності й структури готовності буде неповним без урахування вимог до професійної підготовки майбутніх сімейних лікарів: здійснення сучасної діагностики; аналіз стану здоров'я населення; планування змісту власної діяльності й роботи підлеглих; участь у виконанні державних і регіональних цільових медичних програм; проведення систематичної самопідготовки щодо підвищення професійного рівня; ведення документації тощо.

Унаслідок аналізу наукової психолого-педагогічної літератури з теми дослідження, вивчення компонентного складу готовності майбутніх сімейних лікарів до науково-дослідної діяльності, власного досвіду фахової підготовки суб'єктів освітнього процесу ми розробили структуру готовності майбутніх сімейних лікарів до науково-дослідної діяльності (НДД) у процесі професійної підготовки. Вбачаємо за необхідне виділити три взаємопов'язаних компоненти: мотиваційно-цільовий, когнітивно-інформаційний та процедурно-функціональний (рис. 1).

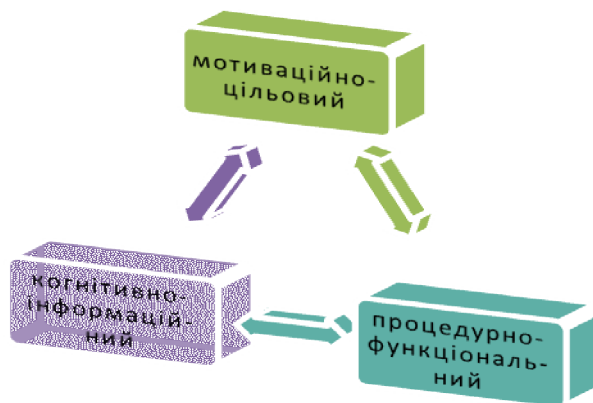

Рис. 1. Компоненти готовності майбутніх сімейних лікарів до НДД у процесі професійної підготовки

Реалізація оптимального формування вказаних компонентів можлива лише у комплексному й системному підході, що репрезентується нами шляхом аналізу складових кожного компонента:

– *мотиваційно-цільовий компонент* відображає внутрішнє спонукування студента до діяльності, що приводить до задоволення базових, життєвих, соціальних і професійних потреб. У контексті нашого дослідження до складових мотиваційно-цільового компонента відносимо такі ключові, як-от: інтерес до предмета й процесу НДД; цінність пізнання; прагнення до творчої діяльності; прагнення до професійного самовдосконалення у НДДС (рис. 2).

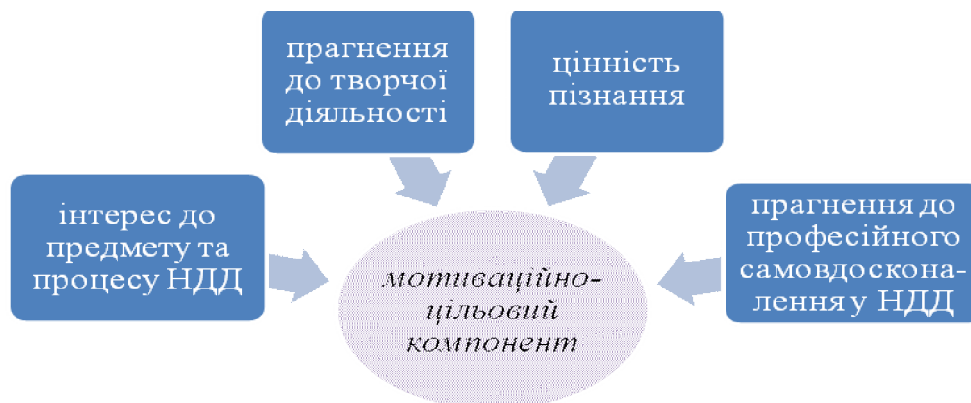

Рис. 2. Складові мотиваційно-цільового компонента

Задля виявлення ставлення студентів Черкаської медичної академії (майбутніх лікарів) до різних навчальних дисциплін ми запропонували ранжувати навчальні дисципліни, виучувані на першому курсі, за виявом зацікавленості:

- безпека життєдіяльності, основи біоетики та біобезпеки;
- медична біологія;
- медична та біологічна фізика;
- медична хімія;
- біологічна та біоорганічна хімія;
- анатомія людини;
- гістологія, цитологія та ембріологія;
- основи психології.

Найбільше зацікавлення у першокурсників викликала анатомія людини (23,0%), медична біологія (18,2%), основи психології (15,0%), гістологія, цитологія та ембріологія (14,8%); найменший рівень зацікавлення виявився медичною хімією (5,3%), біологічною та біоорганічною хімією (5,1%), медичною та біологічною фізикою (1,6%). Подальше опитування студентів щодо ранжування навчальних дисциплін уможливило висновок, що найменше зацікавлення у них викликали дисципліни, важкі для опрацювання, оскільки значна кількість тем виносить на самостійне опрацювання й, окрім цього, майбутні лікарі не розуміють, як зможуть використати набуті знання й уміння у професійній діяльності. Тому викладачі цих навчальних дисциплін мають зосередити увагу на тому, щоб скласти професійні завдання, які сприяють мотивації студентів до їх вивчення, активізації зацікавленості в певних знаннях. Так, під час вивчення медичної хімії студентам пропонуються завдання такого характеру: скласти словник з назвами медичних препаратів і хімічними формулами складових речовин і практичним застосуванням; провести аналіз назви препарату та його складових чи застосування (назви препаратів пропонує викладач і для початку дослідження бере лікарські засоби з неорганічною складовою, а потім ускладнює завдання, якщо студенти успішно впорались із завданнями). Під час вивчення медичної та біологічної фізики викладач пропонує студентам зробити презентацію “Вестибулярний апарат людини”, скласти історичну хронологію методів вимірювання тиску крові та визначити сучасні методи, скласти таблицю продуктів харчування студентів (з визначенням калорій), які сприяють ефективному учінню й фізичній діяльності. Також завдання з цих навчальних дисциплін варто систематизувати інтегровано: визначити хімічні реакції, які відбуваються під час радіоактивного розпаду елементів, виявити основні частинки розпаду й порівняти на віртуальних терезах поняття “рентгенівське випромінювання” і “радіоактивність” згідно з їхнім впливом на організм людини.

Когнітивно-інформаційний компонент також розглядається нами як невід’ємна частина готовності, котра має низку складових сегментів. Ураховуючи результати проведеного теоретичного аналізу суті цієї складової структури, зазначимо, що до когнітивно-інформаційного компонента ми відносимо ерудицію, знання наукових методів, інноваційних процесів у медицині, сучасних досягнень науки. Тож ми виокремлюємо такі сегменти знань: медичні й загально-дослідницькі (рис. 3):

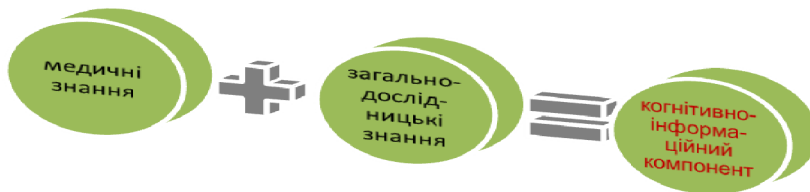

Рис. 3. Складові когнітивно-інформаційного компонента

Задля виявлення складових цього компонента ми провели тестування студентів спеціалізації “Лікар”, до якого включили питання з основних навчальних дисциплін медичного профілю, що вивчаються на 1-му курсі, та провели опитування для виявлення рівня знань методології наукових досліджень. За результатами самоаналізу ми дійшли таких висновків: лише 3 студенти відповіли на поставлені тестові питання без помилок і змогли пояснити такі поняття, як експеримент, дослідження, метод. 40% опитаних допустили помилки різного рівня складності і 3 респонденти показали низький рівень знань і практично не змогли пояснити дефініції пропонуваніх понять. Для підвищення успішності з медичних і загальнонаукових навчальних дисциплін пропонуємо завдання такого змісту (як загальні завдання, які можна використати при вивченні різних дисциплін):

- підготуйте сім тестових завдань з певної дисципліни на визначену тему і на наступному занятті проведіть вхідний контроль знань серед студентів своєї групи;
- запропонуйте план до певної теми;
- підготуйте презентацію;
- створіть рекламний ролик для профілактики певного захворювання;
- проведіть пошукову роботу щодо визначення відомих медиків-учених, які працювали у Вашому регіоні у 19-му столітті;
- проаналізуйте кількість викладачів, які працюють у закладі освіти та займаються практичною медичною діяльністю;
- підготуйте частину лекційного матеріалу (один з пунктів плану) і проведіть його під час теоретичного заняття;
- створіть рухливу модель опорного апарату людини;
- проведіть інтерв’ю серед студентів з діагностики їхніх знань про сучасні досягнення в медицині.

Ми запропонували ці завдання студентам наукового гуртка, який мав на меті оволодіння ними, насамперед, методологією наукових досліджень, відповідним інструментарієм і прийомами застосування теоретичних знань на практиці. При організації роботи наукового гуртка викладач наголошував на важливості дотримання етапів роботи, що в майбутньому допоможе організувати ефективну професійну діяльність, оскільки принципово важливим у будь-якій діяльності є чіткість, систематизація, плановість. Так, у Черкаській медичній академії викладачі загальноосвітніх і медичних навчальних дисциплін дотримуються певних етапів організації науково-дослідної діяльності студентів, які й утворюють її структуру. На першому етапі викладачі-науковці заохочували студентів до науково-дослідної діяльності, мотивували їх до діяльності, наводячи приклади досліджень старшокурсників чи викладачів,

що сприяло розвитку науково-дослідного інтересу, розвивало потребу в дослідженнях. На другому етапі обов'язковим було ознайомлення студентів медичних спеціальностей з основами наукових досліджень (для цього викладачі використовували формат лекційних занять, спонукаючи студентів до ознайомлення з науковою літературою, інформацією в мережі Інтернет). На цьому ж етапі студенти створювали презентації, готували реферати, складали плани-конспекти, опорні конспекти, розробляли буклети, знімали навчальні відеофільми, брали участь у конференціях, у діяльності лекторської групи, проектах. Важливим був заключний етап, на якому студенти аналізували свою діяльність, отримували оцінки роботи, презентували результати досліджень з акцентуванням на їхньому практичному використанні. Акцентуємо, що ми не використовуємо філософію наукових досліджень як окремий курс, а вважаємо, що в залученні студентів медичних спеціальностей, незалежно від навчальної дисципліни, потрібно використовувати основи методології досліджень з поступовим ускладненням від першого до старших курсів. При цьому вагомою є міждисциплінарна інтеграція, яка пов'язує загальнонаукові й медичні знання майбутніх лікарів у єдиний комплекс – фахову компетентність.

Унаслідок опрацювання наукових джерел щодо змісту *процедурно-функціонального компонента* структури діяльності ми виявили, що автори по-різному виділяють його ключові складові: операційно-маніпуляційну, діяльнісно-процесуальну, рефлексивну тощо. Науковці однакові в тому, що процедурно-функціональний компонент містить знання й уміння, які формують фахову компетентність і має в майбутньому вирішальне значення у виконанні професійних обов'язків, а тому на його формування потрібно звернути максимальну увагу.

Спираючись на підходи науковців, визначаємо такі структурні елементи процедурно-функціонального компонента готовності студентів до науково-дослідної діяльності:

- технологічні вміння, які виявляються в здатності працювати з комп'ютером і використовувати ІТ-технології;
- комунікативні вміння, що актуалізуються у спілкуванні з учасниками НДД та у професійній діяльності;
- організаторські вміння, які реалізуються під час планування наукового дослідження й організації етапів НДД;
- іншомовні професійно-мовленнєві вміння, які проявляються у володінні іноземною мовою (аудіювання, говоріння, читання, письмо);
- рефлексивні вміння, котрі забезпечують ефективну самооцінку, самоконтроль діяльності.

Так, акцентуючи значущість комунікативних умінь, звертаємо увагу і на вміння викладача, яке проявляється у захопленості загальною справою, дружньою взаємодією студентів і викладачів, що викликає зацікавлення наукою. В такій атмосфері створюються умови для спільного пошуку, уболівання за успіх спільної справи, переживання через невдачі однодумців, що переростає у ґрунтовне дослідження й у майбутньому допомагає фахівцю вести бесіди з пацієнтами, їхніми родичами, колегами, науковими працівниками та виробити власний стиль спілкування. При цьому у студентів-медиків розвивається емпатія, яка у майбутній діяльності є невід'ємною частиною професії лікаря. Сучасне суспільство висуває до комунікації великі вимоги у зв'язку з усе більшим використанням у реальному житті віртуального спілкування, коли “живе” спілкування втрачає свою значущість у суспільстві, що важко пристосувати до медичного фаху. Хоча, змушені наголосити, що сучасна медична реформа сприяє саме вищезазначеній моделі спілкування: запис до лікаря можна зробити або он-лайн, або у відповідача; отримати нескладну консультацію, ознайомитись з інструкцією до медичного препарату та побічними діями можна у мережі Інтернет. На нашу думку, в професії лікаря не можна замінити спілкування на віртуальність, адже для пацієнтів і їхніх родичів іноді навіть інтонація голосу та жести, зовнішній вигляд лікаря можуть мати позитивний вплив.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження уможливило висновок про те, що готовність до науково-дослідної діяльності є вагомою передумовою ефективною фаховою діяльністю майбутніх сімейних лікарів. Важливими взаємопов'язаними компонентами готовності майбутніх сімейних лікарів до науково-дослідної діяльності є такі: мотиваційно-цільовий, когнітивно-інформаційний і процедурно-функціональний, кожен з яких має певні складові. При цьому мотиваційно-цільовий компонент відображає інтерес до предмета й процесу НДД, цінність пізнання; прагнення до творчої діяльності, прагнення до професійного самовдосконалення у НДДС; когнітивно-інформаційний – медичні і загальнодослідницькі вміння; процедурно-функціональний – технологічні, комунікативні, організаторські, іншомовні професійно-мовленнєві, рефлексивні вміння. Саме вищевказані сегменти кожного компонента готовності розвивають у медичних фахівців відповідальність, яка у майбутньому стане підґрунтям якісного виконання професійних обов'язків і реалізації набутих у процесі навчання фахових компетентностей. У подальшому плануємо дослідити критерії для кожного із заявлених компонентів готовності студентів-медиків до науково-дослідної діяльності. Саме розроблення оцінки рівня сформованості кожного компонента і надасть нам можливість підтвердити практичне значення у майбутній діяльності медичних працівників такої складової медичної компетентності, як науково-дослідна готовність.

ЛІТЕРАТУРА

- Волкодав Т. А. (2017). *Формування готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення* (Кандидатська дисертація). Вінниця.
- Князян М. О. (2017). Педагогічна технологія підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів до особистісно-професійного саморозвитку. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, 48, 5-20.
- Кожухар Ж. В. (2014). *Формування науково-пізнавальної компетентності майбутніх учителів інформатики* (Автореферат кандидатської дисертації). Харків.
- Кудрявцева Т. О. (2012). *Підготовка майбутніх медичних сестер у медичних коледжах до розв'язання проблемних ситуацій у професійній діяльності* (Автореферат кандидатської дисертації). Харків.
- Лунгу Л. В. (2015). *Формування інтелектуальної ініціативи майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки*: (Кандидатська дисертація). Ізмаїл.
- Наливайко О. Б. (2016). *Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки* (Автореферат кандидатської дисертації). Вінниця.
- Поплавська С. Д. (2009). *Формування готовності студентів медичних коледжів до комунікативної взаємодії у професійній діяльності* (Автореферат кандидатської дисертації). Житомир.
- Сірак І. П. (2017). *Формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації в університеті* (Автореферат кандидатської дисертації). Вінниця.
- Стечак Г. М. (2017). *Педагогічна підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті* (Автореферат кандидатської дисертації). Львів.
- Хромченко О. В. (2014). *Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до організації навчально-дослідницької діяльності старшокласників* (Автореферат кандидатської дисертації). Харківській держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків.

REFERENCES

- Volkodav, T. A. (2017). *Formuvannya hotovnosti maybutnikh molodshykh spetsialistiv finansovo-ekonomichnoho profilyu do profesiynoho samovdoskonalennya* [Formation of readiness of future junior specialists of financial and economic profile for professional self-improvement] (Candidate's thesis). Vinnytsya. [in Ukrainian].

- Kniazian, M. O. (2017) Pedagogichna tekhnolohiya pidhotovky maybutnikh vykladachiv vyshcheykh navchal'nykh zakladiv do osobystisno-profesiynoho samorozvytku. [Pedagogical technology of training of future teachers of higher educational institutions for personal and professional selfdevelopment]. *Zasoby navchal'noyi ta naukovo-doslidnoyi roboty - Means of educational and research*, (48), 5-20. Kharkiv. [in Ukrainian].
- Kozhukhar, ZH. V. (2014). *Formuvannya naukovo-piznaval'noyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv informatyky* [Formation of scientific and cognitive competence of future teachers of informatics] (Extended abstract of Candidate's thesis). Kharkiv. [in Ukrainian].
- Kudryavtseva, T. O. (2012). *Pidhotovka maybutnikh medychnykh sester u medychnykh koledzhakh do rozv'yazannya problemnykh sytuatsiy u profesiyniy* [Training future medical nurses in medical colleges to solve problem situations in professional activities] (Extended abstract of Candidate's thesis). Kharkiv. [in Ukrainian].
- Lunhu, L. V. (2015). *Formuvannya intelektual'noyi initsiatyvy maybutnikh uchyteliv filolohichnykh spetsial'nostey u protsesi profesiynoyi pidhotovky* [Formation of the intellectual initiative of future teachers of philological specialties in the process of professional training] (Candidate's thesis). Izmayil. [in Ukrainian].
- Nalyvayko, O. B. (2016). *Formuvannya profesiynoyi kul'tury maybutnikh simeynykh likariv u protsesi kontekstnoyi pidhotovky* [Formation of the professional culture of future family doctors in the process of context-based training] (Extended abstract of Candidate's thesis). Vinnytsya. [in Ukrainian].
- Poplavs'ka, S. D. (2009). *Formuvannya hotovnosti studentiv medychnykh koledzhiv do komunikativnoyi vzayemodiyi u profesiyniy diyal'nosti* [Formation of readiness of students of medical colleges for communicative interaction in professional activity] (Extended abstract of Candidate's thesis). Zhytomyr. [in Ukrainian].
- Sirak, I. P. (2017). *Formuvannya hotovnosti maybutnikh medychnykh sester do profesiynoyi samorealizatsiyi universyteti* [Formation of readiness of future nurses to professional self-realization of the university] (Extended abstract of Candidate's thesis). Vinnytsia. [In Ukrainian].
- Stechak, H. M. (2017). *Pedahohichna pidhotovka maybutnikh simeynykh likariv u medychnomu universyteti* [Pedagogical preparation of future family doctors at the medical university] (Extended abstract of Candidate's thesis). Lviv. [In Ukrainian].
- Khromchenko, O. V. (2014). *Pidhotovka maybutnikh uchyteliv filolohichnykh spetsial'nostey do orhanizatsiyi navchal'no-doslidnyts'koyi diyal'nosti starshoklasnykiv* [Preparation of future teachers of philological specialties for organization of teaching and research activity of senior pupils] (Extended abstract of Candidate's thesis). Kharkiv. [In Ukrainian].